

УДК 338.4:677:675.83

**НАУКОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
МОДЕЛІ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНДУСТРІАЛЬНО-
АГРАРНИХ ІНТЕГРОВаних СТРУКТУР**

Наумова Л.М.

Статтю присвячено обґрунтуванню інноваційної моделі формування і розвитку регіональних інтегрованих структур підприємств з виробництва та переробки аграрної продукції. Розкрито теоретичні засади формування організаційно-економічного механізму інтегрованого об'єднання, що враховує інтереси взаємозалежних галузей і стимулює їх взаємовигідне функціонування.

Постановка проблеми. Впровадження сучасних методів організації виробництва, техніки і технологій дозволяє досягти кращих результатів, здобуваючи позиції монополіста з усіма наслідками, що звідси випливають, у вигляді: створення бар'єрів для входу в галузь, витиснення конкурентів з використанням неприйнятних форм боротьби, підтримка відповідного рівня цін і т.д. Усі відзначені процеси об'єктивно підсилюють необхідність підвищення ролі адміністрації районів і регіонів у керуванні підприємництвом у системі АПК, а також вплив земельної, майнової, податкової й іншої служб. Ці органи, володіючи великою правомочністю і самостійністю в прийнятті рішень і визначеним впливом на використання матеріальних і фінансових ресурсів, намагаються допомогти підприємствам АПК у веденні їх підприємницької діяльності, шляхом налагодження господарського механізму їх взаємодії, розширення ринків збуту, еквівалентного обміну, більш раціонального використання наявного майна, у тому числі землі, впливу на посередників.

Ринкова система в агросфері сформувалась таким чином, що виробник сировини, який вкладає капітал у вирощування сировини і сам не здійснює наступну її переробку до отримання певного виду готового виробу, передає найбільш високоприбуткові функції в технології виготовлення готової продукції іншим підприємствам. Ринкове середовище не враховує проблем виробника аграрної сировини і, створюючи конкурентне середовище через імпорتنі постачання продукції, формує ринкові ціни не враховуючі витрати українських виробників.

Тому вирішальною передумовою до успішної діяльності виступає новий, сучасний погляд на удосконалення відносин між аграрними, переробними підприємствами та торговельними організаціями, це формування інноваційних організаційних структур, що повинні дати динамізм виробництву, його збалансованості, всебічну і послідовну орієнтацію на якісні господарські результати. Мова йде в першу чергу про необхідність підсилити залежність залучуваних матеріальних, трудових і фінансових ресурсів і темпів підвищення ефективності вкладених коштів.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемам розвитку інтегрованих об'єднань аграрних та промислових підприємств присвячені праці відомих вітчизняних учених [1-4]. Автори розглядають різні дієві шляхи поєднання інтересів аграрних і промислових виробництв. Втім, проблемам створення інтеграційних структур і комплексному підходу до вирішення проблем розвитку аграрних і промислових підприємств на інноваційних засадах в умовах міжгалузевої й територіальної інтеграції приділяється недостатня увага.

Мета дослідження. Метою статті є обґрунтування наукових засад формування інноваційної моделі розвитку регіонально-локалізованих інтегрованих агропромислових структур кластерного типу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Генеральним напрямом розвитку виробничих відносин у повному циклі виробництва і переробки аграрної сировини виступає рух до різноманіття їх форм. Даний процес відбиває об'єктивну обумовленість конкретних форм власності рівнем розвитку виробничих систем, ступенем зрілості організаційно-економічних відносин, що істотно розрізняються в окремих структурних утвореннях. Закономірне різноманіття форм реалізації відносин у сучасних умовах пояснюється ускладненням структури відносин власності в ринкових умовах, розвитком особистої, кооперативної і державної власності, появою широкого спектра змішаних, вторинних, перехідних форм розвитку. Мова в даному випадку йде про формування відповідності конкретних форм власності досягнутому реальному рівню усупільнення виробництва. Науковою основою вирішення цієї проблеми виступає переосмислення теоретичної концепції відносин власності, її форм, об'єктів і суб'єктів, а також традиційного підходу до процесу усупільнення виробництва.

У відношенні усупільнення не можна сказати, що підвищення рівня усупільнення з неминучістю розширює сфери економіки, як і збільшення розмірів підприємств, створення господарських об'єднань і

різного роду комплексів ще не означає зміцнення цілісності економічної системи і її гарантованого розвитку.

Як відомо, усупільнення виробництва являє собою злиття розрізнених виробничих процесів у єдиний, внутрішньо взаємозалежний суспільний процес. Рівень усупільнення виробництва тим вищий, чим глибше і різноманітніше зв'язки між ланками суспільного поділу праці, чим більше взаємозалежність і взаємозумовленість. Розвиток цього процесу в сучасних умовах виявляється не тільки і не стільки в переході до більш великих виробництв, скільки в зміцненні взаємодії великих, середніх і дрібних суб'єктів господарювання, при цьому колективна й індивідуальна власність є ядром виробничої системи.

Слід зазначити, що дану позицію розділяють не всі дослідники [5], вважаючи, що майбутнє ринкової економіки за малим виробництвом, більш гнучким і оперативним в оцінці ринкових умов. На наш погляд, не мале виробництво визначає велике, а навпаки. Мале підприємство лише заповнює "пори", що об'єктивно залишаються в процесі функціонування великого, добуває необхідні ланки економічної системи.

Подолання деформацій у структурі відносин сільського господарства і переробних виробництв, ми розглядаємо, як неминучий процес, що базується на пріоритетах інтересів господарюючих ланок.

Насамперед мова йде про максимальну концентрацію всіх рівнів виробництва готових виробів: виробництво сільськогосподарської сировини, первинна переробка, транспортування, зберігання, виробництво готової продукції, збут. Таким чином, можна забезпечити реальне повновладдя господарюючих суб'єктів, самоврядування і саморозвиток сукупності збалансованої системи виробництв. Важливим фактором подальшого розвитку відносин ланок у системі стає інтернаціоналізація виробничих сил, що підвищується, потреби розвитку яких роблять необхідним усупільнення виробництва не тільки усередині, але і поза національною економічною системою. Перспективною формою міжнародного економічного співробітництва в сфері агровиробництва виступає змішане підприємство, створення спільних підприємств, у яких партнерів поєднують вже не тільки договірні відносини, але і стабільна база спільної власності.

Необхідно відзначити, що створення об'єднань господарюючих суб'єктів визнає рівноправність різних форм власності і типів господарювання, але аж ніяк не означає, що вони являють собою несубординовану сукупність. Практика сучасного господарювання

показує, що індивідуальна власність визначає зміст всіх інших форм власності в інтеграції виробництв, тому що формує основний інтерес – збереження і розвиток власності.

Трансформації у формах власності та організації виробництва і переробки аграрної сировини, на наше переконання, має реалізовуватися у інтегрованих міжгалузевих структурах. Поєднання можливостей інтеграції, нових форм організації галузі (створення кластерів), трансформації власності, інноваційних технологій у сукупності дозволить кардинально змінити стан системи виробництва і переробки аграрної продукції, вийти на новий рівень розвитку, здобути конкурентні переваги і завоювати позиції на ринку.

Інтеграція виробництва і переробки аграрної продукції повинна створити однакові і рівні умови для діяльності базової ланки технології аграрних господарств, як постачальників сировини, так і промислових підприємств та торговельних організацій, які переробляють сировину та реалізують готову продукцію з неї. Тому на рівні інтегрованого виробництва можливо досягти умов регулювання одержання диференціальної ренти від виробництва, переробки та реалізації продукції з тим, щоб аграрні підприємства, промислові підприємства та торговельні організації мали однакову або достатню для розвитку норму рентабельності від своєї діяльності.

Перехід на інтеграційні зв'язки в галузі аграрного виробництва стимулюватиме:

- підвищення ефективності виробництва на основі тісного кооперування аграрних та переробних промислових підприємств, використання сучасних досягнень науково-технічного прогресу;
- створення умов для розширеного відтворення аграрної сфери;
- підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- більш ефективне використання наявних потужностей та їх повного завантаження в перспективі у стратегічній вертикальній інтеграції (сільське господарство – первинна переробка – промисловість – збут);
- гарантоване забезпечення сировиною всіх ланок технологічного процесу виробництва продукції;
- створення безвідходних технологій повного циклу;
- посилення спільних можливостей зі зміцнення конкурентоспроможності технології та виходу на товарні ринки.

На сьогодні основна роль об'єднання – це забезпечення

невиграшних позицій у роботі аграрних та переробних підприємств в умовах ринкових відносин. В найближчій перспективі, на наш погляд, найбільш доцільною є форма агропромислової інтеграції по характеру виробничих зв'язків кластерного типу на основі безвідходних технологій за територіальною ознакою. Формування інноваційної організаційної структури вимагає докорінної зміни структури потужностей для спряженості всіх ланок виробництва. Удосконалення структури технологічного ланцюга створює передумови для скорочення відходів виробництв, економії матеріальних і енергетичних ресурсів, скорочення витрат на транспортні перевезення і зберігання, а також підвищення якості і розширення асортименту готової продукції.

Висновки. Оптимізація структури виробництва і споживання матеріальних ресурсів в інтегрованому виробництві дає можливість випереджати господарські результати в порівнянні з витратами виробництв. Висока частка матеріальних витрат у структурі витрат сільського господарства і промислової переробки сировини визначають значиму роль економії матеріальних, паливно-енергетичних ресурсів, що можуть бути використані на випуск додаткової продукції.

В інтересах формування цілісної системи управління інтегрованим виробництвом основна роль повинна бути відведена економічним методам управління і господарювання, що допомагають дотримувати режиму економії в повсякденній роботі.

Література

1. Бармина А.В. О различных формах интеграции предприятий / А.В. Бармина, А.В. Карзова // Текстильная промышленность. – 2002. - №10. – С.37-38

2. Жданова Л.Л. Динаміка відтворювальних пропорцій суспільного виробництва в умовах науково-технічного прогресу / Л.Л. Жданова // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. Том 7 (Випуск 8) Формування ринкової структури в трансформаційній економіці України. - Одеса: „Астропринт”, 2004. –С. 35-43.

3. Іщенко О.І. Удосконалення планування регіонального розвитку агропромислового комплексу / О.І. Іщенко // Вісник аграрної науки. – 2000. - вересень.

4. Кириленко І.Г. Агропромисловий комплекс України: сучасний

стан та погляд у майбутнє / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2001. - № 4.

5. Ломоносов А.В. Малі підприємства: економічні аспекти діяльності: Навчальний посібник / А.В. Ломоносов. – Херсон, 2008. – 272 с.

Abstract

Naumova L.N.

Scientific bases of formation of an innovative model of regional industrial and agricultural integrated structures

The article is devoted to substantiation of innovative models of formation and development of regional integrated structures of enterprises producing and processing agricultural products. The theoretical bases of formation of organizational and economic mechanism integrated association that takes into account the interests of interconnected sectors and stimulate their mutually beneficial operation.